

r. 1537 se připomíná takový tištěný spisek. Asi z r. 1557 je drobná knížka „Povinnosti Bratří soudců, pomocníků při zbořích Páně v Jednotě“. O rok později byl tento nebo podobný spisek přeložen do polštiny. Širší je „Naučení soudcím a k soudu jdoucím“, vyšlé patrně již před r. 1553. Podává poučení o soudu vůbec, rozeznává jeho různé druhy a způsoby, zahrnuje sem i zpověď i konání církevní kázně, učí pak soudce zevrubně pro soudy mezi Bratrem a Bratrem v časných věcech, čeho je třeba k správnému souzení; vybízí dále ty, kdo potřebují pomoci druhých buď v tísní svědomí, buď v neshodě s Bratrem, k důvěře k těm, kdo jim jsou v těch věcech postaveni ku pomoci. Po stránce sociologické vede nás „Naučení“, plně pozoruhodných postřehů a rozborů, do společnosti drobných městských živnostníků. Z r. 1609 pochází „Zpráva potřebná o Bratřích soudcích“. V této nejpracovnější příručce se přihlíží hlavně k osobě Bratří soudců a k celé šíři jejich působnosti. Jejich úřad je zdůvodněn biblicky z příkladů starozákonních [Ex. 18; Num. 11 o sedmdesáti soudcích vedle Mojžíše; levitů vedle kněží] i novozákonních, kde je uvedeno tolik pomocníků ve sborové práci. Z 1. Tim. 5, 17 dovozovali Bratři, že všichni představení nepracovali službou slova a že i tito pomocní nadřízení zasluhují „dvojí cti“. Od kněží odlišovali soudce zřetelně a jejich úřad hodnotili jako podřadnější, což liší správu bratrských sborů od zřízení ryze presbyteriálního. Ani k synodům nebyli soudcové v pozdější době [na rozdíl od doby starší] zváni, zůstávajíce svou funkcí omezeni na svůj sbor. Volení byli na doživotí, leč že se vzdávali úřadu pro přílišnou stáří, a to z třídy „dokonalých“ na základě bedlivého výběru volbou všech mužských členů sboru podle doporučení duchovního správce a dotavadních soudců. Za způsobilé k této práci byli pokládáni Bratři zbožní, náboženství křesťanského a učení Jednoty povědomí, příkladného života, milující pravdu a hotoví nahlas ji pronášet, rozvázní a mlčeliví v důvěrných věcech, nepřijímající osob a mající ke své službě dosti času. Byli dva i čtyři i více podle velikosti sboru, jehož určitá část byla každému přidělena. Zvolené uváděl v úřad senior. Ve sboru [modlitebně] měli se svých míst dozírat na všechny účastníky bohoslužeb,

jinž měli být zároveň příkladem pilného a pozorného účastenství. Údy sboru měli milovat, ale zároveň zachovávat určitý odstup od nich, aby jejich vážnost netrpěla. Měli být jako oči a uši duchovního správce v dohledu na život všech údů v každém ohledu. Měli mít jejich soupis ze své čtvrti. Dohlíželi i na pilné svěcení neděle. Včas upozorňovali na závady v rodinném životě. Jiné jejich funkce jsme již zmínili [87 n.]. Zvláště si všímali počínajících. Zkoušeli mládež z obsahu kázání a z katechismu. O svém konání vedli deník, který předkládali visitujícímu seniorovi. Při společných poradách měl slovo nejprve nejmladší, pak se vyslovovali starší a zkušenější, načež správce rozhovor uzavíral. Tak se dalo ve všech bratrských schůzích, aby se mladší nerozpakovali vyslovit svůj názor, předseda pak aby zvěděl smýšlení všech neovlivněné jeho stanoviskem, které závěrem formuloval s ohledem na pronesená mínění i tak, aby je podle své odpovědnosti a zkušenosti usměrnil.

Týden až dva před slavením večere Páně [čtyřikrát do roka] svolával správce sboru soudce k poradě, aby sdělili, koho je třeba napomenout. Pak totiž přicházeli údové sboru, hospodáři s domácími, ke knězi ke „správě svědomí“. Při konání svaté Večere dohlíželi na řád při ní a aby se nepřimísil někdo nehodně. Při konání soudů mezi rozvaděnými Bratry neměli napodobit světský soud. Jejich předním posláním bylo vést obě strany moudře k poznání vlastní viny a ke smířlivosti. Radili těm, kdo ve sporu s nebratrem musili jít před světský soud. Starali se o to, aby bratrský hospodář našel bratrskou čeleď a naopak, vydávali tovaryšům vandrovní a doporučující listy. Navštěvovali nemocné a soužené. Hospodáře k smrti se blížící měli k včasnému sepsání poslední vůle, při čemž bývalo pamatováno i na potřeby Jednoty. Sbor byl napomínán, aby si soudců vážil.

Do úřadu kněží neměli se soudcové vkládat, tedy ani do služby slova ani do „pokojení svědomí“ v individuálním styku s Bratřimi. Jen výjimečně, zejména za pronásledování, kdy kněží musili se krýt, vedli za jejich pokynů menší shromáždění, zvyšující svou pravidelnou práci, aby tak nepřítomného správce co nejvíce nahradili. — Ač tedy byli kněží podřízeni, dozírali